CÂNTĂREAŢA

---

de Maurice Renard

Bătrânul Hauval — care mai e şi azi directorul Operei — trecându-şi mâna noduroasa prin barba ce i se revărsa pe piept ca un fluviu, ne spuse:

— Iată:

În 189*, în luna martie, la Monte-Carlo s-a cântat *Siegfried.* O interpretare strălucită urma să facă din această reluare marele eveniment liric al stagiunii; m-am hotărât să asist şi eu şi am plecat de la Paris cu un grup de artişti, critici şi diletanţi, care, fără să ştie, se îndreptau spre cea mai tulburătoare audiţie la care i-a fost dat cândva unei fiinţe vii să participe. Vă scutesc de peripeţiile călătoriei, căci călătoria noastră n-a fost lipsită de peripeţii: opriri, întârzieri, o întrerupere forţată de două ore la Marsilia pricinuită de un accident de cale ferată şi pe care am folosit-o cum m-am pri-ceput mai bine ca să vizitez oraşul. Vă scutesc de toate acestea, sosesc în Monaco şi iată-mă la reprezentaţie.

Aceasta a început splendid şi a conţinut fără slăbiciuni. Programul era un pomelnic de celebrităţi. Drama wagneriană era slujită de primii cântăreţi ai lumii. Caruso îl interpreta pe Siegfried; iar timbrul şi forţa sa ne adusese-ră într-o stare de încântare deplină — când a început să cânte pasărea.

Vă aduceţi aminte că în *Siegfried* cântă o pasăre, adică o femeie, în culi-se, care îi conferă păsării prestigiul cuvintelor şi al melodiei.

Aşadar, dintr-odată, o femeie nevăzută începu să cânte. Şi atunci ni se păru că de la ridicarea cortinei toţi ceilalţi nu făcuseră altceva decât să mior-läie, să urle sau să zbiere, iar sonorităţile impecabile ale orchestrei deveniră dintr-odată stridente şi suparătoare, într-atât era de feerică acea voce. Limpezimea nu-i era egalată decât de forţa sa. Concentra în sine toate virtuţile pe care sunetele le pot dobândi, şi aceasta într-un mod atât de incomparabil de uluitor şi de supraomenesc, încât te întrebai în primul rând dacă acest cânt miraculos era într-adevăr emis de-un gâtlej muritor, sau dacă nu cum-va era o voce stranie, independentă, care trăia prin sine însăşi... Dar nu, nu, ascultând-o, îţi dădeai seama că această voce mângâietoare de soprană dă-dea în vileag un suflet de femeie, o inimă învăpăiată de fată tânără care şi-o oferea cu o încântătoare naturaleţe, aşa cum o floare îşi dă parfumul... As-cultând-o, bănuiai că-şi are izvorul într-o gură rumenă şi-n nişte sâni albi

care freamătă... Ascultând-o, te treceau fiori de parcă ai fi privit prospeţimea unei preafrumoase fecioare...

Cine cânta oare astfel?... Memoria mea evocă atunci, rând pe rând, cân-tăreţele faimoase ale lumii. Le cunoşteam pe toate. M-am gândit o clipă că una dintre ele ne făcuse surpriza să accepte acest rol secundar. Nici o *prima donna* n-ar fi putut însă să rivalizeze — nici ca tehnică, nici ca voce — cu zâna care cânta rolul păsării din culise.

Tăcu. În sală se produse un foşnet de uimire. Toată lumea consulta programul. Un singur nume era cunoscut, şi pe acela îl căutau toţi ochii: *Borelli.*

Publicul aştepta cu o ciudată nerăbdare revenirea păsării şi clipa când necunoscuta va cânta din nou. Eu însumi eram stăpânit de dorinţa tiranică de a-i auzi vocea... Ea ţâşni în sfârşit şi se revărsă asupra noastră ca un val subtil şi fermecător în care am fi vrut să ne cufundăm pe vecie...

Când pentru a doua şi ultima oară Borelli încetă să mai cânte în seara aceea, mulţimea resimţi probabil o decepţie vecină cu suferinţa, căci din staluri şi până la lojile cele mai îndepărtate se auzi un uriaş suspin de durere. Apoi, aplauzele izbucniră cu atâta impetuozitate încât orchestra se opri. Spectatorii, în picioare, băteau din palme, cerând apariţia şi salutul divinei. Dar degeaba îşi întindea Caruso braţul rugător spre culise, domnişoara (sau doamna) Borelli refuza probabil să se expună neplăcerii de-a prezenta luminilor rampei un chip lipsit de fard.

Profitând de tumultul monden, m-am furişat spre culise în căutarea fenomenului.

Gunsbourg, directorul, îmi ieşi în cale. Era radios.

— Ce zici, dragul meu, de-o asemenea revelaţie?

— Dar cine e?... Borelli, Borelli... Un pseudonim?... E uluitor: o voce de fată tânără şi o experienţă de artistă bătrână! Doamne! ce autoritate! ce căldură! ce...!

— Ce revelaţie, nu-i aşa?

Gunsbourg însuşi nu-şi putea veni în fire. În ceea ce mă priveşte, n-aveam decât un singur gând: s-o angajez pe Borelli la Operă. Şi am mărturisit-o sincer. Gunsbourg însă a dat din cap cu un aer oarecum ironic:

— Asta, ştii, e mai greu!

Mi-am închipuit că încheiase deja un contract cu

cântăreaţa pentru un lung şir de reprezentaţii. M-a asigurat că nu, dar mi-a jurat cu toate acestea — tot pe-un ton batjocoritor — că doamna Borelli nu va apărea niciodată pe scena iteatrului meu.

— Nu ştie să joace? l-am întrebat. N-are a face! O sa în-veţe. E-un a-mănunt. Dicţiunea ei nu lasă nici acum nimic de do-rit. Dragul meu, prezin-tă-mă degrabă. De rest am eu grijă.

— Stai! Uite că pleacă!... Uite-o colo, trece pe la capătul coridorului cu bărbatul ei. Ei, ce faci, vii?...

Printr-o uşă laterală tocmai ieşise pe coridor un cuplu care, cu spatele la noi, se îndepărta. I-am zărit câteva clipe, înainte de colţul din fund, el: statură impunătoare înveşmântată în haine de culoare închisă — ea: o biată siluetă neclară sprijinită pe două cârje care-i săltau umerii în cadenţă şi-i loveau subsuorile la fiecare mişcare.

Neasemuita cântăreaţa era infirmă!

Am resimţit o decepţie cumplită, a cărei violenţă m-a uimit când mi-am revenit după şoc.

Familia Borelli plecase. Gunsbourg aştepta.

— Nu contează! am strigat în sfârşit mânat de entuziasmul meu nestă-vilit. Nu contează câtuşi de puţin faptul că e şchioapă! După ce-o vor auzi, toţi compozitorii or s-o ceară ca interpretă. Se vor scrie roluri pe măsura ei, episodice, imobile sau ascunse, roluri admirabile prin originalitatea lor! roluri pentru voce, nu pentru persoană! Ce ştiu eu!... Şi apoi, mai există şi soluţia concertelor; în direcţia asta, calea e liberă! În orice caz, dragul meu, *trebuie* să fie auzită. Gândeşte-te! Vor trece poate secole în şir până să se mai ivească un asemenea fenomen muzical — dacă s-o mai ivi vreodată! Sunt chiar uluit că interpreta dumitale nu e încă celebră, în ciuda infirmită-ţii ei. De unde naiba ai scos privighetoarea asta?

— Am văzut-o prima dată acum opt zile. A venit într-o seară la mine în birou adusă de bărbatul ei, sau, mă rog, de acela care se pretinde bărbatul ei. E un individ destul de neliniştitor, suspect şi ca făţişare, şi ca atitudine. Judecând după boarfele de nedescris cu erau îmbrăcaţi, păreau amândoi în mizerie. Totuşi chipurile lor erau sănătoase ca ale vagabonzilor obişnuiţi să trăiască în aer liber. Cred că veniseră din Italia, poate cerşind... Dar, în fond, nu se ştie de unde vin. Domnul Borelli a discutat condiţiile angajamentului într-un mod

revoltător de aprig. E evident că trăieşte pe spinarea ei. Ea are expresia aceea terorizată specifică lui Lakme sau Mignon, şi fără îndoială că n-ar cânta dacă n-ar exista cineva care s-o silească. Biata fată! Ai remarcat melancolia din vocea ei?

Nu, n-o remarcasem. De altfel, nu mă gândeam decât la planul meu.

— Dă-mi adresa lor, zisei brusc. Vreau s-o aduc pe această femeie la Paris.

Cuplul de boemi ocupa două cămăruţe într-un hotel de mâna a şaptea, cu vedere spre mare, denumit *Vila Pescăruşilor.*

Din întâmplare, locuiam prin apropiere. Mă dusei la ei chiar a doua zi în cursul dimineţii. Un slujitor mă conduse, fără nici un fel de protocol, la a-partamentul lor.

— Locuiesc la etajul întâi, îmi spuse el, din cauza beteşugului cucoanei. N-avem ascensor aici, iar la parter nu-s camere.

Şi deoarece sunetele unei goarne zdruncinau întregul imobil, slujitorul urmă:

— El cântă din cornul de vânătoare. Pân-acu' de trei ori i-am tot spus să tacă.

Ajunsesem în faţa unei uşi ce vibra din cauza fanfarei sălbatice, năuci-toare, dar nu lipsită de-o anumită frumuseţe aspră, ce răzbătea dinăuntru.

Călăuza mea bătu. Liniştea se aşternu dintr-odată. Desluşii un dialog şoptit, zgomotul unui obiect târşâit pe parchet, al unei uşi ce se închide, apoi al unei ferestre ce se deschide... cric-crac-ul unei chei...

Şi, în sfârşit, Borelli.

Trezindu-ne faţă în faţă, ne dădurăm cu un pas înapoi. Eu, de uimire în faţa acestui zdrahon cu mutră de răufăcător, cu obraji surprinzător de bucă-laţi, bronzat, cu părul creţ, un fel de Hercule primejdios, îmbrăcat foarte sumar cu un pantalon şi un bluzon care flutura pe el şi care... Nu ştiu realmente cum să mă exprim... Aveam senzaţia neclară că-l mai întâlnisem pe omul acesta, şi drace! încă recent, dar în atare împrejurări încât *n-ar fi trebuit să-l mai văd niciodată.* Înţelegeţi? Din pricini necunoscute mi se părea imposibil să-l întâlnese din nou. Era o impresie vagă; atât de vagă încât un raţionament simplu o

atribui pe dată amintirii vreunui vis.

Neîncrederea lui Borelli se risipi mai greu. Neliniştea dădea ochilor săi o expresie rătăcită; nu înţelegeam de ce, căci, departe de a explica reminiscen-ţa mea, atitudinea gazdei părea mai degrabă s-o dezmintă. Toate acestea se reflectau nedesluşit în mintea mea.

Am salutat. Chipul lui Borelli s-a înseninat.

— *Diamine!* exclamă el umflându-şi obrajii anormali. M-ai speriat cu barba asta mare şi albă a dumitale! *Perbacco, signor,* când semeni atât de bine cu altcineva, ar trebui măcar să previi oamenii!

I-am întins cartea mea de vizită. Borelli izbucni într-un formidabil hohot de râs, din care am dedus că nu ştia să citească.

De aceea îi spusei numele şi funcţia mea.

Atunci mă pofti să iau loc.

I-am expus scopul vizitei mele, fără să pomenesc de cârje şi şchiopătare şi făcând cu coada ochiului inventarul locuinţei. Borelli, mânat de-o falsă modestie, îşi ascunsese cornul de vânătoare. N-am descoperit decât o sărăcăcioasă şi impersonală cameră mobilată: două scaune, un pat de fier, un scrin ce slujea şi drept toaletă; pe cămin, o pendulă de proastă calitate sprijinită de o parte şi de alta de două scoici mari, ţepoase; pe pereţi, litografii colorate şi cuiere; şi, într-un colţ, cufărul cel mai jalnic ce se poate închipui, străvechi şi mucegăit, ca o epavă adunată de pe mal în urma vreunui naufragiu. Încet-încet, în faţa acestei sărăcii, m-am înduioşat, cuprins de milă. Oferta pe care-o făcui s-a resimţit. A fost până la urmă aşa cum era normal să fie.

Borelli a ascultat-o fără să scoată o vorbă. Prin fereastra deschisă, se uita spre mare, cu ochi pătrunzători. Cu vârful degetelor de la picioarele sale goale, bronzate, se juca cu sandalele. Prin bluzonul descheiat i se vedea pieptul brun de atlet napolitan zvâcnind năvalnic sub clocotul vieţii... Ah! ce băiat frumos!... Dar unde oare îl mai văzusem?...

Încruntându-se, strângându-şi pumnii, bombăni:

— Ăsta-i norocul meu, spart în fund!

Şi rânji sarcastic:

— Eram sigur c-o să mi se ofere grămezi de aur şi argint! Ăsta-i norocul meu!... *Nu pot, perbacco! Nu putem să acceptăm.* Înţelegeţi, domnule director, nu putem pleca la Paris. Sunt

nevoit să refuz... Ah! viaţa nu e uşoară pe pământ! Mă întreb chiar dacă o să reuşim să trăim şi aici... Ştiţi, cel puţin, că doamna Borelli e schiloadă?

— Nu vreau să ştiu nimic. Nimeni n-o să vrea să ştie una ca asta. Cântă şi nu cerem decât s-o auzim. Cântă şi nimeni n-o mai vede...

— Nu-i aşa? nu-i aşa? N-aţi mai auzit pe nimeni cântând în felul acesta?... Ce mai încoace şi-ncolo, are o comoară în gâtlej!... Dar spuneţi-mi, to-tuşi, credeţi c-o să pot câştiga mulţi bani cu ea?... Ce părere aţi avea de nişte concerte pe-ntuneric? Bezna şi muzica merg împreună. N-ar vedea-o ni-meni... Şi-apoi, s-ar mai economisi şi luminatul... Ce ziceţi, domnule director?... Mă gândesc la un turneu de-a lungul litoralului: Nisa, Marsilia...

Am răspuns totuşi, deşi eram profund scârbit de manierele acestui bădăran, care vorbea despre soţia sa şi despre o mare artistă ca despre un obiect ciudat:

— Dar de ce nu vreţi să încercaţi la Paris? Vă asigur...

Haimanaua aceea uriaşă mi-o reteză scurt:

— Basta, basta! Am spus pe litoral, pe litoral rămâne! Nu ne depărtăm de plajă. Din motive de sănătate, din cauza mofturilor doamnei, din pricina unor secrete de familie, cum vreţi s-o luaţi, dar aşa-e-cum-vă-spun! Litoralul sau nimic.

Mi-am dat seama că e o brută cum rar întâlneşti. Părerea aceasta mi s-a întărit când Borelli, auzind în camera alăturată clipocitul apei cu care soţia lui se spăla — ce-i drept, trebuie să fi stropit din belşug primprejur — se năpusti la uşă, o întredeschise şi înjură autorul acestei bălăceli într-o limbă barbară şi ciudată. Era de-o furie, de-o vehemenţă înspăimântătoare.

Nu i se dădu nici un răspuns. Dar doamna Borelli continuă să-şi facă baia în surdină. (Cel puţin aşa presupun.)

Calmat, Borelli se întoarse lângă mine.

— Îmi pare rău, credeţi-mă, îmi pare rău, *perbacco!* din cauza beneficiilor, se-nţelege... Şi fiindcă... Pari un bătrânel cumsecade... Ne-am fi înţel-es...

Mă măsura cu o bunăvoinţă dispreţuitoare.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, îi răspunsei politicos.

Mitocanul, neînţelegînd sensul convenţional al formulei mele, zise:

— Adevărat? Pe cuvântul dumitale?...

Apropiindu-se, mă examină fără ruşine:

— Pe cuvântul dumitale de om?...

Soarta tristă a cântăreţei mă înduioşa atât de mult încât am făcut, din ochi şi din cap, un gest de încuviinţare. Atunci, Borelli îmi spuse în şoaptă:

— Ei bine, dacă-i aşa, ascultă: poţi să-mi faci un serviciu pe cinste!...

— Mă rog! mă rog!

— ...Dacă...

Mă fixă sever şi apoi, mulţumit de atitudinea mea, continuă în mod confidenţial — poate uşor jenat:

— Dacă zăreşti prin împrejurimi *un om care seamănă leit cu dumneata,* să-mi spui *subito.*

M-am prefăcut că accept misiunea:

— Un om cu o barbă mare albă? Foarte bătrân?

— Cam aşa ceva! zeflemisi Borelli cu un zâmbet amar.

— Cum e îmbrăcat?

Păru încurcat.

— Cum e îmbrăcat?... Ce să-ţi spun... Nu prea modern, fără îndoială. Ciudat, în orice caz. Ah, ascultă: să-ncerci să-i vezi fruntea. Pe frunte are desigur urma unei... unei pălării prea tari şi cu care a stat prea multă vreme pe cap... Adineauri, când ţi-ai scos pălăria, după asta mi-am dat seama că nu erai el... Îl vei recunoaşte însă mai ales după barbă.

— Dar dacă şi-a ras-o?

Interlocutorul meu zâmbi din nou; de astă dată însă fără amărăciune. Chipul lipsit de barbă al persoanei misterioase cu care semănăm leit părea să-l amuze grozav.

— N-avea grijă, domnule director. Există bărbi care nu se rad... Şi-ţi mulţumesc, să ştii. Tipul este, ca să zic aşa, un creditor... care mă hăituieş-te...

Rămase pe gânduri în faţa mării.

Ca să mai prelungesc întrevederea şi, dacă ar fi fost posibil, să-i câştig mai mult încrederea acestui mitocan enigmatic, îmi luai inima în dinţi şi spusei:

— După câte văd, vă place marea.

Se trezi din visare şi-şi umflă obrajii congestionaţi. Şuieră:

— Mie? Marea?... Hm... De ce mă întrebi una ca asta?... Nu, nu-mi place marea. Pute, nu-i aşa? Miroase a peşte. Nu ţi se pare că mirosul de peşte vine până aici? Nu? Nu asta voiai să

insinuezi? Nu?... Mie mi se pare că miroase!

Începuse pe neaşteptate să ţipe cu glas ameninţător:

— Mie mi se pare! Aici miroase a peşte!

Ochii lui vioi aţintiţi într-ai mei scânteiau. Am considerat nimerit să mă retrag fără alte comentarii şi mi-am luat rămas bun de la supărăciosul nomad, rugându-l să-i transmită doamnei Borelli admiraţia mea cea mai depli-nă, precum şi regretul că nu-i putusem prezenta omagiile mele.

— Se îmbracă, pretextă Borelli.

Nici n-am apucat bine să ajung afară, că fanfara se şi pornise, parcă mai răsunătoare ca înainte.

Uriaşul cu obrajii umflaţi îşi închisese fereastra. La geamul de alături am zărit însă chipul deznădăjduit al unei femei care privea marea plângând.

I-am revăzut pe soţii Borelli chiar în seara aceea, la teatru şi în culise.

O adevărată masă de oameni invadase sala numai ca să audă cântând pasărea din *Siegfried.* Tot grupul nostru de parizieni rămăsese la Monte-Carlo, cu toate că iniţial hotărâsem să ne întoarcem la Paris a doua zi după spectacol. Publicul din ajun se afla din nou acolo, fără excepţie, plus o mulţime de melomani. În lipsa celei mai modeste strapontine, Gunsbourg îmi oferi un scaun fără spetează în spatele decorurilor. Era cel mai bun mijloc de-a mă apropia de doamna Borelli. Am pândit-o.

Sosiră. Invalida aceea înspăimântată strecurându-se sacadat pe cârjele ei în mijlocul celorlalţi actori de-o prestanţă magnifică şi radiind de orgoliu constituie cea mai lamentabilă amintire din câte mi s-au întipărit vreodată în minte. Nenorocita arăta ca o sărăntoacă gătită. Multă vreme am să-mi aduc aminte acel soi de tocă deformată şi decolorată, victimă a cine ştie câtor ploi, aşezată anapoda pe-un coc, cei drept splendid, în care cosiţele arămii împletite strâns încercau să adune bogăţia fabuloasă a părului... Dar corsajul! Nefericita! De câte ori o fi spălat bluza aceea ca să fi ajuns în halul ăsta de gălbejeală? Şi fusta! fusta ei înduioşătoare, cu nuanţe spălăcite, pusă pe cer-curi de sârmă de mult demodate, „împodobită” toată cu ghirlande veştejite — fusta ei sinistră, legată la poale ca un sac, ascunzând monstruozitatea secretă a picioarelor!

Umbla greoi, punând sacul, apoi cârjele, şi apoi iar sacul...

N-aş putea să vă spun dacă era frumoasă; nu i se remarca decât triste-ţea. Ai fi zis că s-a născut în Sâmbăta Morţilor.

Domnul Boreli se ţinea scai de ea. Mi-am dat seama că se asemănau oarecum, aveau parcă un aer de familie, ceva roşcovan, bronzat, sălbatic, care îi înrudea în mod nelămurit. Frate şi soră?... Veri?... Sau pur şi simplu compatrioţi?...

Dând cu ochii de mine, bărbatul se opri brusc. Îndată însă îşi reluă mersul, înseninat, satisfăcut.

— Asta-i bună, nu pot să mă obişnuiesc cu barba dumitale! spuse el strângându-mi mâna.

Apoi, la ureche, în şoaptă, foarte iute:

— Nimic nou? Bătrânul?... Bine. (Îşi îndreptă spinarea.) Iat-o pe soţia mea, domnule director.

Am încercat s-o fac pe cântăreaţă să vorbească. Descurajant, ea şopti doar „da” şi „nu”... De altfel reprezentaţia era în toi şi nu aveam voie să stăm de vorbă.

Muzica era atotstăpânitoare.

Cornul lui Siegfried sună. Borelli mă apucă de umăr şi-mi şopti:

— Frumos mai e! Frumos mai cântă goarna!... Asta zic şi eu o bucată drăguţă, uşor de ţinut minte...

Deodată, glasul păsării ţâşni dintre buzele infirmei atât de aproape de mine încât propriul meu gâtlej începu să vibreze. Atmosfera părea saturată de-o aromă sonoră, înnebunitoare. M-am clătinat cuprins de ameţeală, de beţie, de fericire. Maşinişti, corişti, figuranţi şi chiar cântăreţi, în fine, tot personalul teatrului se adunase roată în jurul schiloadei. În vocea ei sălăşluia o atracţie inexplicabilă, altceva decât geniu şi suavitate. Şi, în penumbra de acolo, înaripată, transfigurată de arta ei, iat-o pe oloaga cu păr de aur dobândind o frumuseţe irezistibilă...

Sfârşi. Opera continua într-un vacarm plictisitor. Mă trezii ca dintr-un vis de opiu. Doamna Borelli nu mai era decât o fiinţă tristă şi prost îmbrăca-tă, căreia laudele mele nu reuşeau să-i descreţească fruntea. Ovaţiile o lăsa-ră indiferentă. Cavalerul ei o luă grăbit de acolo, „ca să-i evităm, zicea el, pe indiscreţii de la ieşire”. Am vrut să-i însoţesc: el se opuse, nepoliticos.

După vreun ceas, neputând calma agitaţia care stăruia în sufletul meu în ciuda unei emoţii atât de scurte, rătăceam singur pe malul mării, destul de departe de case.

Din întuneric se ivi silueta unui bărbat în picioare pe-o stâncă.

Luna nouă lumina slab peisajul marin. Mi s-a părut că-l recunosc pe Borelli. Stăpânit deopotrivă de teamă şi de curiozitate, m-am strecurat tiptil printre stâncile de pe mal; ba îl pierdeam din vedere, ba mi se înfăţişa iar mai aproape, nemişcat ca piedestalul pe care stătea. Cu siguranţă era el, statuar.

Unde oare îl mai întâlnisem?...

Aducându-mi aminte ce spaimă îl cuprindea când dădea cu ochii de mine pe neaşteptate, l-am strigat de la distanţă şi m-am anunţat vesel.

Cu toate acestea, acolo, pe stânca lui, l-a scuturat un fior ca pe-un chiparos bătut de vânt.

Borelli părea să contemple marea cufundată în întuneric. O mantie nobilă îi dădea un aer romantic. La picioarele lui se zăreau nelămurit diverse obiecte.

— Acum n-ai să mai zici că n-o iubeşti pe Amfitrita! strigai eu, pe ton de şagă. De vreme ce vii la ora asta ca s-o admiri!

— Ei şi? bombăni el. Ce te priveşte? Da, îmi place marea, dar închipu-ieşte-ţi că nu atât cât îmi place singurătatea!

M-am mirat auzindu-l că vorbeşte atât de tare, cu un glas care domina soborul valurilor, cu toate că eram aşa de aproape de el. Am pus fenomenul pe seama mâniei. Mi-a spus brusc:

— De ce n-aj curajul să mă întrebi ce e pe jos, aici lângă mine?

— Dar... nici nu mi-a trecut prin minte, îi răspunsei descumpănit.

Borelli dădu din umeri. Mi-am dat seama că privea numai marea. Îi scruta fără încetare mişcătoarea nemărginire. Era liniştită, iar luna o presărase cu paiete. Un delfin se juca în valuri; din când în când, zăream în sclipiri fugitive de sidef răsucirea sau relaxarea cozii. Farurile eşalonate de-a lungul malului gesticulau în fel şi chip cu nesfârşitele lor braţe de lumină.

— Nici nu ţi-a trecut prin minte? mă ironiză Borelli. Haida de! Ţi-e frică. Nu pot să-i sufăr pe pisălogi; şi-o ştii foarte bine. Lasă-mă în pace, domnule.

Nu eram decât un bătrânel fără vlagă.

— Ascultă, Borelli, am înţeles, plec... Nici gând n-am să te supăr, băiete. Dar că nu mai spui că mi-e frică. Nu mi-e frică. Ce-s obiectele acelea de la picioarele dumitale?

— Pleacă de-aici! zbieră colosul. Lasă-mă-n pace, lasă-mă! lasă-mă! Că de nu...

M-am retras cu paşi măsuraţi, stăpânindu-mi o poftă nebună de-a o lua la sănătoasa şi de-a fugi cât mă ţineau picioarele.

Ajuns la Monte-Carlo, m-am întrebat dacă n-ar fi avantajos să profit de absenţa redutabilului cavaler ca să am o întrevedere cu doamna Borelli. N-am îndrăznit: era mult prea târziu. Cele două ferestre ale aventurierilor erau întunecate; somnul femeii mâhnite mi s-a părut o fericire pe care nu trebuia să i-o răpesc decât în schimbul alteia. Am trecut mai departe.

Aventura mă pasiona din mai multe motive: o voce mă captiva, o femeie îmi stârnea mila, un bărbat îmi trezea bănuieli. I-am lăsat pe tovarăşii mei de călătorie să plece.

La începutul după-amiezii, Borelli a venit să mă vadă. L-am primit la mine în odaie. Venise în calitate de vecin, după câte zicea. Nici o aluzie la incidentul din ajun. Dar, după câteva fraze inutile, mă rugă fără înconjur să-i dau cinici sute de franci.

Foarte plictisit, am tergiversat, îndreptând conversaţia într-altă direcţie şi făcându-i complimente cu privire la mulţimea de amatori pe care cântă-reaţa îi atrăgea la teatru şi în tot principatul. Datorită ei se asigurase vânzarea biletelor pe următoarele cincisprezece zile, iar hotelurile erau ticsite.

Atunci, soţul-impresar îmi declară că avea de gând să-i ceară lui Guns-bourg o serioasă sporire a onorariilor, fără de care soţia lui nu avea să mai cânte. Şi presupun că tocmai era pe punctul să-mi ceară din nou cei cinci sute de franci, când un fapt neprevăzut îi abătu atenţia.

Expresia chipului său se schimbă. Cu urechea ciulită, îmi impuse tăce-re. Înainte ca eu să fi auzit ceva, exaltatul se năpusti pe balcon.

Toţi trecătorii, toţi cei ce se plimbau, se îndreptau în aceeaşi direcţie, grăbiţi, cu un aer fascinat şi taciturn, care-ţi strângea inima din prima clipă. Un glas extraordinar ţâşnea dinspre *Vila Pescăruşilor* într-un cânt dezordonat. Şi toţi acei oameni se îndreptau ca nişte somnambuli spre glasul acela.

Vizitatorul meu se înfurie:

— Şi doar îi interzisesem...

Restul noi s-a mai auzit. Din patru salturi coborâse scara, grăbindu-se şi el spre glasul magnetic.

Să fi fost oare din cauza nestăvilitei curiozităţi care mă lega de destinul lor? Să fi fost din pricina melodiosului magnetism? Fapt e că m-am repezit şi eu pe urmele lui.

Din toate părţile, lumea dădea năvală, răspunzând apelului lansat de glasul acela. Ceea ce cânta nu semăna cu nimic cunoscut. Izvora, se învolbura şi se revărsa în chemări încântătoare. Infinitul primăverii cânta infinitul dragostei. Bărbaţii subjugaţi se îndreptau spre imnul infernal aşa cum păsărelele se apropie de ochiul şarpelui. Nişte femei încercau să-i reţină pe câte unii, dar altele urmau alaiul. Braţele se întindeau, ochii erau înnebuniţi, picioarele febrile se mişcau mecanic. O gloată de automate fanatizate se înghesuiau la uşa *Vilei Pescăruşilor* şi sub fereastra deschisă a cântăreţei. Borelli se avântă în puzderia de oameni cu un elan furios, vâslind cu braţele şi cu picioarele, înaintând în mijlocul acestor valuri vii, dând cu putere când din şale, când din umeri, cu gesturi de înotător şi cu o supleţe de amfibie. Mulţimea în extaz se lăsa brutalizată. Oamenii ascultau cu gura căscată şi cu nările umflate, cu gura şi cu nările la pândă, absorbind şi respirând gla-sul şi supunându-se accentelor sale despotice. *„Mai aproape! Mai aproape! Tot înainte!”* Iata ce porunceau ele fără s-o spună.

Ca fiecare din cei de faţă, mă simţeam cu voluptate prizonierul mrejelor melopeei şi, în ciuda voinţei mele, m-am năpustit în masa de oameni ca să mă apropii cu orice preţ; urechea îmi e fascinată, sufletul toropit... Să fi răsunat din fundul unei prăpăstii, toţi adoratorii s-ar fi prăbuşit în ea.

Farmecul a ţinut până când a intervenit bucălatul *manager.* Zvonul unei înfiorătoare dojeni rostite în limba aceea imposibil de înţeles ajunse până la noi...

Atunci, zdrobiţi de-o tăcere mai profundă ca oricare alta, ne-am uitat unii la alţii ca după o criză de încântătoare şi ruşi-noasă demenţă. Fiecare şi-a reluat drumul întrerupt, cu capul golit, cu nervii zdruncinaţi, plin de uimire şi de stânjeneală. Mulţi se strecuraseră până în pragul odăii; acum o ştergeau roşind. Unii plângeau. Viaţa reîncepu. Toţi scrâşneau din dinţi la vuietul

ei.

Acest scandal n-a avut decât urmări plăcute pentru prietenul meu Gunsbourg. Doamna Borelli cântă rolul păsării ca în ajun în prezenţa unui public de elită; o pastă auditivă greoaie şi multiplă, care nu mai încăpea nici la galerie şi blocase ieşirile; muzica lui Wagner nu a dobândit însă pe buzele ei o vrajă destul de imperioasă ca să absoarbă în culise legiunile adoratorilor ei.

Stăteam într-un fotoliu de orchestră.

Ridicând privirea, am zărit într-o lojă, nu departe de imine, un domn bătrân a cărui barbă albă, lungă, mă făcu să tresar. Lornieta îmi dezvălui imaginea pe care de obicei mi-o arată oglinzile, cu deosebirea că, dintre noi doi, eu eram oglindirea; eu eram imitaţia ştearsă, fleşcăită şi decolorată a acelui maiestuos bătrân; eu eram copia al cărui original era el. Cu tenul său de lup de mare, cu nasul drept, de roman, cu cele două sclipiri de peruzea de sub sprâncenele stufoase, cu fruntea barată de-o dungă roşietică, aşa cum lasă coifurile tari, părea amiralul venerabil al unei escadre de odinioară, un *condottiere* îmbătrânit de glorie navală, un doge al Veneţiei, stăpâna mărilor — nemuritor sau înviat. Fracul părea strâmt pe pieptul său lat. Multe doamne priveau cu coada ochiului această măreţie patriarhală şi totodată războinică. Nume de regi circulau din gura în gură cu privire la el.

Fără îndoială, acesta era duşmanul lui *signor* Borelli, poate chiar strămoşul lui şi strămoşul cântăreţei; căci, trebuia să admit, aerul de familie pe care-l mai remarcasem înrudea cele trei chipuri.

Cel al bătrânului exprimă o măreţie tragică în clipa când pasărea începu să cânte. Bătrânul său cap solemn se mişcă nervos, vrând parcă să deplân-gă...

Aplauze. Bisări. Urale. Dezordine.

Am vrut să mă mai uit la el. Dispăruse.

Trebuia oare să-l înştiinţez pe cel interesat? Am tot ezitat în privinţa as-ta până la ultimul act şi, în concluzie, am optat împotriva celui ce-mi persecuta protejata şi în favoarea bătrânului. Adversarul lui Borelli nu putea fi decât un prieten al asupritei, un aliat de-al meu; nu pe italian, ci pe ea trebuia deci s-o informez cât mai curând.

În speranţa că bărbatul cu obrajii bucălaţi se afla tot pe plajă, dedându-se misterioaselor sale activităţi, pe care le

tulburasem în noaptea precedentă şi care probabil îl împiedicau sa se depărteze de litoral, m-am dus la *Pescăruşi.*

Portarul, care moţăia, bâigui că nici domnul, nici doamna Borelli nu se întorseseră de la teatru — era absolut sigur — şi că de altfel nu se întorceau niciodată înainte de ora trei sau patru dimineaţa — *că-mi mai spusese toate astea adineauri* şi că nu înţelege de ce-l trezesc de două ori la rând ca să-l întreb acelaşi lucru.

Vestea acestei duble absenţe îmi încurca noţiunile şi-mi răsturna planul. În plus, *bătrânul trecuse pe aici.* M-am dus să lămuresc lucrurile şi m-am îndreptat de astă dată într-adins spre plaja stâncoasă unde Borelli mă bruftuise. Totuşi m-am răzgândit, am făcut stânga-mprejur şi m-am căţărat pe faleza ce se-ntinde pe acea parte a ţărmului de pe care puteam să observ decorul şi acţiunea.

Inima îmi bătea. Sufletul îmi era tulburat.

Noaptea asta întunecoasă nu era tot atât de favorabilă pândei ca cea din ajun şi luna avea să răsară abia mai târziu. Marea, marea străveche, marea latină îşi legăna veşnica insomnie, povestindu-şi în beznă legendele păgâne şi poemul mitologic. Ici-colo se zărea puţină spumă albă. Rărindu-se norii, lumina confuză a cerului îmi dezvălui în depărtare sidefiul fugitiv al jocului unui delfin.

Dar iată că zarva răsunătoare a unui corn... a unui corn ce intona fanfara din *Siegfried,* ajunse până la mine.

M-am oprit.

Sub postul meu de observaţie, o staituie în picioare pe-un soclu: Borelli cânta din goarnă, suflând însă într-un instrument atât de mic încât nici nu se vedea — Borelli *singur* — Borelli sculptural.

„Ah! mi-am zis dintr-odată. Doamne! ce prost am fost! Abia acum înţe-leg. Nu seamănă cu nici un cetăţean *real!* Cu obrajii lui umflaţi, seamănă cu tritonii! cu tritonii pictorilor şi ai sculptorilor! cu cei doi tritoni ce împodobesc castelul de apă al palatului Longchamp, de la Marsilia, la care m-am uitat mai deunăzi! Asta-i bună! De-aia mi se părea imposibil să-l întâlnesc altundeva decât în împărăţia viselor! ”

După ce-şi termină fanfara, Borelli chemă pe cineva. Dar era tot singur. Îl vedeam din spate. Stătea în picioare între mine şi mare, pe stâncă, în mantia lui. Chemările sale se înmulţeau,

se precipitau îmtr-atât încât avea aerul că ocărăşte talazurile. Da, într-adevăr, chema. Pe cine? Beznă. Nimeni.

Se aplecă şi coborî valvârtej de pe stâncă. Nu se mai vedea... Ah! ba da. Chiar pe mal, la marginea valurilor.

Goarna începu iar să răsune, dar nu laitmotivul din *Siegfried,* ci nişte urlete prelungi, care se asemănau cu ceea ce se numeşte în arta vânatului cu câini *apeluri forţate.* Şi apoi iar un discurs aprig răcnit de unul singur beznei mediteraneene, pustiului de ape unde se zbenguia doar un delfin. Şi apoi iar vuietul gălăgios, imperativ al goarnei...

Tăcere.

Luna, învăluită în nori.

Borelli, trăgând de ceva pe malul mării. Ceva ce-i opunea rezistenţă. Ca un pescar trăgându-şi plasa — simulând că-şi trage plasa (nu se distingea absolut nimic). Ah! acel ceva cedase, se rupsese; Borelli căzuse pe spate, blestemând. Am prins cuvinte străine, imprecaţii...

Se zbătea pe loc. Deodată, am văzut că e gol puşcă. În aceeaşi clipă se şi tăvălea în valuri, înotând cu viteza unei foci, dând cu putere din grumaz şi din şale, aşa cum alergase prin mijlocul mulţimii...

Curiozitatea, ca o patimă, mă făcea să tremur. Totuşi, fenomenul cel mai fantastic încă nu se produsese.

În timp ce zdrahonul înota spre larg şi se pierdea în noapte — cam în direcţia delfinului, care acum nu se mai zărea — mi-a fost dat să aud, *în larg,* un fel de *nechezat...* Alte câteva îi urmară şi se amestecară; colosale nechezaturi paradoxale, cu o rezonanţă neobişnuită; cor de armăsari imitând concertul lătrător al otariilor; cai corciţi cu morse; stridenţe ambigui ale nopţii şi ale mării.

În momentul acela, peste agitaţia talazurilor, o chemare a lui Borelli ajunse iar până la mine.

Un glas nespus de depărtat îi răspunse...

Abia am mai apucat să mă trântesc la pământ şi să-mi astup urechile. Mă surprinsesem mergând înainte spre marginea falezei, încă un pas şi eram un om mort. Căci glasul acela de acolo, de departe, de foarte departe, era glasul halucinant al doamnei Borelli, dar acum neînfrânat şi triumfal, şi care-şi intona cântecul primavăratic ca pe-un imn al descătuşării!

Încet, mi-am descleştat pumnii de pe urechi. Am

constatat atunci că vocea omenească şi nechezaturile pieriseră.

Luna ieşi dintr-un nor gros.

Pe mare, un punct mobil venea drept spre mal. În urma lui, la câţiva metri, un alt punct, strălucitor. Doi oameni. Primul ieşi din apă. Era Borelli. Şiroind şi gâfâind, o luă la fugă spre Monte-Carlo. Cel de-al doilea ieşi la mal exact în acelaşi loc şi se năpusti pe urmele fugarului...

Era un moş şi totodată un uriaş — era bătrânul a cărui copie searbădă o constituiam eu. Barba lui albă şi lungă flutura, vânturată de fugă. O coroană de aur îi încununa fruntea ca un coif cu ţepi şi flăcări. Dacă n-ar fi fost mai imperial decât un împărat, aşa dezbrăcat cum era, ar fi semănat cu Carol cel Mare. În braţu-i ameninţător şi măreţ agita, ca pe-o lance sau ca pe-un sceptru, un fel de furcă.

Urmărirea se cufundă în necunoscut.

Rămăsei singur cu nemărginirea.

După vreo oră de aşteptare sub clar de lună, m-am hotărât să părăsesc locul unde se desfăşurase această dramă ciudată. Mai înainte însă, am coborât pe-o potecă până în punctul în care Borelli stătuse două zile la rând, du-pă câte ştiam precis, şi zilnic, după cum îmi închipuiam.

Am găsit acolo pălăria de fetru şi mantia sa romantică. Lângă ele, pe-o grămadă de boarfe uşor de recunoscut ca fiind cele ale doamnei Borelli, se încrucişau două cârje. Lângă mantie mai era şi o scoică mare, ţepoasă.

Tot căutând locul în care îl surprinsesem pe noctambul căznindu-se să tragă obiectul a cărui rupere îl făcuse să cadă, găsii până la urma un stâlp bine înfipt în nisip chiar la nivelul deferlării. De el era legat un lănţişor de oţel fin şi rezistent care se cufunda în mare. L-am tras afară în întregime; avea cam două sute de picioare. Se termina printr-o zgardă, sau mai degrabă un brâu — un brâu de piele cu un lacăt care fusese tăiat mai adineauri.

Cât despre Borelli, trupul său zăcea de-a curmezişul şoselei cam la ju-mătatea drumului spre Monte-Carlo. Era culcat pe burtă, în direcţia oraşu-lui. Moartea, ajutată de lumina lunii, îi pălise atât de tare spinarea uriaşă încât bătea în verde. Trei răni identice, echidistante şi paralele atestau unica lovitură a tridentului răzbunător.